

"פגאניות בקודש הקודשים" פורסם במגזין האינטרנטי "ערב רב"

מאת [חנה ראובר](#) • 8/11/2010

שיחה עם מרים גמבורד על ספרה "יצר הרע טוב מאד – אהבה ותועבה בתלמוד במדרשים ובספרים נוספים מארון הספרים היהודי"

ספרה של מרים גמבורד "יצר הרע טוב מאד" הוא יצירת אמנות עליה עבדה במשך עשר שנים, הכוללת שמונים רישומים וחמש מסות. גמבורד כתבה, רשמה וגם עיצבה את הספר, תופעה נדירה בפני עצמה. הספר הבוחן מבחוח, במבט רענן ולא שיגרתי את המדרשים ואת התלמוד, יוצר נקודת מפגש מרתקת בין תרבויות, היהודית ואוניברסלית. "הפלגתי להרפתקה אינטלקטואלית ויצירתית זו עקב סקרנות ורצון עז להכיר מקרוב את הציוויליזציה לה אני שייכת מכוח יהדותי, אבל מכורח הנסיבות הייתה לי תמיד בלתי נגישה", מספרת גמבורד. "המחשת המלל הקדוש ברישום המושרש בעידן ההלניסטי ובתקופת הרנסנס, מה היא אם לא ניסיון לתרגמו ליוונית?" משימה טעונה ומסוכנת."

מרים גמבורד - כמו שנפיחה לא חוזרת למקומה [מתוך הספר]

אכן משימה טעונה ומסוכנת. הספר מלא בדימויים על גבול הפורנוגרפיה. למה לחפש צרות? צרות נמצאות בגלל דעות קדומות. יש איסור חמור על פיסול, אבל אין איסור על דו מימד. פיסול בתודעה קולקטיבית יהודית היה תמיד קשור לעבודה זרה. לאורגיות טיכסיות, לקרבנות אדם. אלו אויביה המרושעים של התורה.

יש לך כאן דימויים של משגלים ואקטים מיניים. בדו מימד מותר?
לא ראיתי בשום מקום שזה אסור. מה שאסור בפירוש זה דימויי מלאכים כיצורים מקורבים לאל עליון. יש איסור על פני אדם ואיסור על פיסול בכלל.

יש איסור על תאור מלאכים ואצלך 17 רישומים מוקדשים לכרובים. האין זו פרובוקציה?
אם העבודות הן רק פרובוקציה, אז הן שוות פרוטה. אני לא מכחישה את ההיבט הפרובוקטיבי. באקדמיה לאמנות בצלאל, במחלקה לתקשורת חזותית, נותנים לתלמידים תרגיל בפרובוקציה ומקבלים ערווה עם פאות משני צדדיה. תשאלו האם זה הדימוי שצריך להופיע על כריכת הספר שלי? הכריכה שלי מאד צנועה, אפורה. רק כשפותחים את הספר בוקע מתוכו צבע וורד אגריסיבי [מג'נטה]. מה למג'נטה וליהדות? שום דבר, הצבע הזה הכרחי לעיצוב ספרי סקס וארוטיקה. כאשר נכנסים לחנות של מוזיאון הלובר בפאריס, אפשר למצוא את מדור ספרי הסקס ע"פ הצבע.

מה אכפת לך אם יש איסור או אין. האם זה תקף לגבייך?
לא אבל מאד אכפת לי לגלות את האמת בכתובים.

ומה גילית?

גיליתי שבתוספות מסכת יומה מהמאה השלוש עשרה או השתים עשרה, מותר לישראל ליצור בכל מיני צבעים. "ישראל מותר לצור צורות במיני צבעים ואין בזה משום "לא תעשה לך פסל" דלא אסר אלא פרצוף גמור חקוק בשר, אבל במיני צבעים – מותר" (תוספות, יומא נד, ע"ב). כשמדובר בפיסול האיסור חסר רחמים: "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה'" (דברים כז, טו') ליהודי אסור לפסל ואף לא להזמין פסל "לאסור אפילו כשאחרים עושין לכם" (תוספות, יומא נד, ע"ב). הרב של התנועה הקונסרבטיבית רוברטו ארביב, סבור שאין איסור על דו מימד, אבל יש איסור חמור על תלת מימד.

מרים גמבורד - אחזתו לילית [מתוך הספר]

את כותבת: "כך הוצבו בדביר שני פסלים פיגורטיביים – הכרובים, ובזאת הופרו כמה איסורים חמורים: האיסור על פיסול בכלל, האיסור על תיאור פני אדם והאיסור על תיאור מלאכים כדמויות מהמדור העליון (תוספות, יומא נד, ע"ב). זה האחרון חמור כמו האיסור על תיאור ויזואלי של האל. בדביר מופרים האיסורים במופגן. הכנסת הפיסול, מהות פגאנית במובהק, לקודש הקודשים – האפיצנטר של המונותאיזם, התבררה כצורך הכרחי חזק מכל האיסורים. עובדה זו מביכה עד היום את חוקרי היהדות והם עוקפים את הנושא". מאיפה לקחת את זה וכיצד הגעת למסקנה כל כך יוצאת דופן?

נושא הכרובים עובר כחוט השני בכל כתבי הקודש. החל מהרגע שהקב"ה מכתוב למשה איך הכרובים צריכים להראות. הקב"ה מכתוב למשה ומשה מזמין אצל בצלאל. המילה פסלים לא מופיעה, אבל נאמר תעשה לך וכו', תעשה את זה מעץ תצפה בזהב וכו', כלומר מדובר בפסל עשוי מחומר. יש פירוט מלא במסה מספר 2 "מלאכים בגודל טבעי". בספר דברי הימים גודל הכרובים כבר שונה. הם כבר בגובה עשר אמות – חמישה מטרים. עכשיו תארי שבקודש הקודשים, הדביר, היו שני פסלים בגובה חמישה מטרים. מאוחר יותר בתלמוד יופיע הדימוי, כרובים מעורים זה בזה.

מרים גמבורד - הכרובים שהיו מעורים זה בזה (מתוך הספר)

בספר מופיעים 80 רישומים מדהימים. את מפגינה בהם יכולת רישום מייסטרי, אך כשאת מציגה אותה ליד הטקסט הם יכולים להתפרש כאיורים. האם לא מדובר באילוסטרציה?
כל התרבות היוזואלית של הנצרות בלי יוצא דופן: פרסקאות, פסיפסים, ציורים, ציורים על כתבי יד וכו', זה הכל אילוסטרציה על התנ"ך והאווונגליונים, אז אני בחברה טובה. המילה אילוסטרציה קיבלה קונטציה שלילית בלקסיקון האמנותי המודרני, כך שאני מעדיפה לקרוא לרישומים שלי
Narrative Drawing כאנלוגיה ל-Narrative Painting.
הרישום הנראטיבי.

מאיפה היכולת לרשום מהדימיון, הרי אין קשה מזה?
אין קל מזה.

האם את רואה בטקסטים שלך מחקר מדעי, או שיש לנו כאן פרשנות אישית אמנותית, כלומר עיסוק במטפורות ולא באמת מדעית?
זה מחקר מדעי פלוס פנטזיה טקסטואלית.

לסיום אביא שני קטעים נפלאים מהספר:
"ובכל זאת קשה לתודעה המודרנית לקבל את התלמוד. היא מתעצבנת ומתקוממת מהמגורים המשותפים, תחת כריכה אחת, של שירי אהבה מהטובים שחוברו אי פעם (פסוקי שיר השירים שגורים תדיר על שפתי הרבנים), ומדריך לגינקולוג המעשי. פרקים דרמטיים בהיסטוריה היהודית לצד פרטי דין מבחילים ומאוסים על קליפת השום אשר נאכל לפני כאלפיים שנה. אמת, הקורא העכשווי מעכל דרך שיגרה את עמוד העיתון שכותרתו מציגה בשלוש שורות את פניהם של ההרוגים בפיגוע האחרון, בתחתיתו פרסום לתכשיר נגד טחורים ובשוליים ממוקם שער הדולר."

"אנסה לצייר גרסה נוספת של היחסים בין היהדות והאמנות כקונפליקט אלגורי בין גבירה ומשרתת (אדון ועבד). שם השפחה – אמנות, בעלת הבית – היהדות. בעלת הבית רואה בשפחה פגאנית זרה ולא קרואה. השפחה פורחת בסביבה של עבודת אלילים, היכן שנערכות אורגיות ומוקרבים קורבנות אדם. הגבירה יהדות מעולם לא קיבלה את הפרוצה הזאת לשירותה. ולא משום שזו, עניין ידוע, תקלקל את כל הבנים בבית ותרגיל אותם לטעם החטא. היהדות מנבאת מהלך זה, והוא אינו מטריד אותה במיוחד. היא צופה לעתיד ומונעת מראש את עצם ההתפתחות של מצב טעון שבו שפחת העבר תהפוך בת חורין ותאיים על מקומה שלה – של הגבירה. לזאת אסור לקרות!"

מרים גמבורד - עין שרוצה לראות ברעתכם תפקע (מתוך הספר)

מרים גמבורד היא אמנית, סופרת, מרצה בכירה במכללה אקדמית בית ברל-המדרשה לאמנות וכן מרצה באקדמיה בצלאל. הספר מבוסס על עבודת מחקר מטעם מכללת בית ברל ויצא לאור בהוצאה עצמית בסיוע המדרשה לאמנות, המכללה האקדמית בית ברל.

השקת הספר תיערך במוצ"ש ה-13 לנובמבר בשעה 17:30 בגלריית "המדרשה" דיזינגוף 34 תל אביב.

עוד בנושא: לתרגם את התורה ליוונית – דוד שפרבר